

KİTAPLAŞTIRILAN ÇİZGİ YAYINLARIN EĞİTSELLİĞİ ÜZERİNE BİR İNCELEME*

AN INVESTIGATION ON THE EDUCATIONALITY OF BOOKS OF CONVERTED CARTOON

Çiğdem ÇAM TÜRKAN¹

Öz

Televizyonun yaygınlaşması ve hayatımızda büyük yer kaplamasıyla sadece bizleri değil çocuklarımızı da büyük ölçüde etkilemiştir. Çocuklara yönelik kanallar, çocuk programları ve çizgi filmlerle çocukları kendilerine bağımlı hale getirmeyi başarmıştır. Çocukların gelişim dönemlerinin en önemlisi olan 0-6 yaş aralığında gelişimlerini olumsuz etkileyecek her türlü etkenden onları uzak tutmak gerekir. Bilinçli bir ebeveyn veya eğitimci tarafından kontrol edilemeyen televizyon izleme saatleri, gelişigüzel izlenen programlar ve çizgi filmler çocukların bedensel-duygusal-sosyal-dil gelişimlerine zarar verecektir. Teknoloji çağında yaşarken çocuklarımızı bu ürünlerden kopuk yetiştiremeyiz. Ailenin çocuklarının gelişimi ve yaşını göz önünde bulundurarak izlettikleri kaliteli programların olumlu etkilerinin olduğunu da belirtmek gerekir. Bilinçli bir medya okuryazarlığı ile çocuklarımızın seçici olmalarını, doğru ve yararlı programları ayırt edip izlemelerini sağlayabiliriz. Çizgi film karakterlerine ait hikâyelerin kitaplaştırılması olayı farklı bir boyuta taşımaktadır. Çocukların sevdiği çizgi film karakterlerinin hikâyelerini okumak okuma alışkanlığı kazanmalarında, olumlu ileti ve değer aktarımında eğitimci ve ailelerin işini kolaylaştırır. Ancak dikkat edilmesi gereken nokta yayın evlerinin ticari kaygı taşımadan çocukları ve çocuk dünyasını göz önünde bulundurarak eserler ortaya koymasıdır. Bu çalışmada çizgi filmlerden kitaplaştırılan Pepe, Canım Kardeşim Leliko hikâyelerinin içerik açısından aktardığı ileti ve değerleri ve okumaya olan katkısını inceleyeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Eğitsel İletiler, Çocuk Kitapları, Çizgi Film.

Abstract

The spread of the television and the huge space in our lives not only affected us but also our children. With channels for children, children's programs and cartoons, they are starting to make children

* Bu çalışma 2018 International Conference on Social Sciences-Cappadocia'da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Öğr. Gör., Iğdır Üniversitesi, cigdemturkan@gmail.com

dependent on them. In the 0-6 age range, which is the most important of the child's developmental periods, it is necessary to keep their development away from any influence that adversely affects them. TV viewing times, randomly watched programs and cartoons that can not be controlled by a conscious parent or educator will harm children's bodily-emotional-social-language development. While living in technology age, we can not keep our children separate from these products. It should also be noted that the positive effects of public programs, quality programs that take into account the development and ages of children's families. With a conscious media literacy, we can distinguish and monitor the choice of children, their correct and useful programs. The bookings of cartoon characters go in a different dimension. Participating in reading positive stories and values by trainers and their parents makes it easier for them to read their favorite cartoon characters' reading habits. However, it is important to note that publishing houses look at the world of children and children before carrying commercial concerns. In this study, we will examine the messages and values and contributions of Pepe, Canım Brothers, Leliko stories published in comic books in terms of content and content.

Keywords: Educational Messages, Children's Books, Cartoons.

1. GİRİŞ

Çocuk, eğitimle bulunduğu dönemde, yaşadığı toplum ile toplumda sahip olacağı konumu öğrenecektir. Çocuğun kişilik gelişimini eğitimle edindiği bu birikimler etkileyecektir. Bu açıdan görsel öğeler bakımından çok etkin olan ve kalıcı öğrenmeye yardımcı olan edebiyat eserleri; çocukları hem eğlendiren hem öğreten özellikleriyle ve çocukların uzak ve yakın çevrelerine ayna tutmasına imkân sağlayan nitelikleriyle ayrı bir önem taşımaktadır. En önemlisi de çocuk, okuduğu kitaplarla kendini tanıma fırsatı bulur.

Çocukluk döneminden başlayarak insan hayatına girmeye başlayan nitelikli kitaplar çocuğun duyarlı bir şekilde yetişmesine, naif bir düşünce yapısına sahip olmasına katkı sağlamaktadır. Bir ulusa ait çocuk edebiyatı ürünleri, o ulusun yetiştirmek istediği nesli de ortaya koyar. Çocuğun sahip olması gereken birçok toplumsal değer, doğru davranış biçimi ve olumlu duygular çocuk kitaplarıyla daha kalıcı olarak sunulabilir.

Gelişim çağındaki çocukların duygu ve düşüncelerine, anlama ve dil becerilerine hitap eden edebi ürünlerin hepsine “Çocuk Edebiyatı” denir. Çocukta bu edebi ürünler sanat zevki ve estetik duygusunun gelişimine zemin hazırlar. Aynı zamanda çocuk edebiyatı eğitici yönü ile öne çıkar. Ortaya çıkış amacı çocuğu eğitmek olmasa da çocukta olumlu izler ve etkiler bırakmayı amaçlar (Şimşek, 2002: 32).

Okul öncesi çağda çocuğun kazanması gereken çoğu değerın kitaplara yansıtıldığı görülmektedir. Asıl amaç olmasa da çocuklar için hazırlanmış kitaplarda eğitsellik kaçınılmazdır. Genellikle gelişen toplumlarda, eğitim ile çocuğa yaşam sanatıyla ilgili bilgiler sunulduğu için yalnızca kitaplarda değil hayatın her kademesinde eğitsel öğeler bulunmak zorundadır. Yaşam ile çocuk arasında eğitim bir bağ işlevine sahiptir. Ülkemiz için eğitim kaygısı taşımadan çocuklar için kitap yazmak, lüks bir durumdur (Dayıoğlu, 2000: 523). Tüm edebi ürünler seslendikleri kitleye mesaj verir. Bu mesajı sanatçı, kendine özgü bir ifade şekliyle ve duygu ve düşüncelerini de katarak farklı biçimlerde oluşturur (Yalçın ve Aytaş, 2003: 45).

Çocuk, gelişim sürecinin tüm aşamalarında bu gelişimi tamamlarken her ortamda farklı eğitsel uyarıcılara maruz kalmaktadır. Bu açıdan edebi ürünler, çocuklara eğitsel uyarıcılar aktarmada bir köprü rolü üstlenir ve bu nitelikteki çocuk kitaplarının eğitsel bir karakter taşıdığı görülmektedir. “Çocuk edebiyatı ürünleri, hangi türde olursa olsun işledikleri konular, anlatım teknikleri ve kişi kadrosu bakımından çocukların masum ve temiz dünyasını olumlu yönde etkilemeye, çocuklara bazı değerlerle doğru davranış biçimlerini öğretmeye çalışmalıdır.” (Arseven, 2005, s.51). Çocuklar; hoşgörü, çalışkanlık, paylaşma, yardımseverlik, dürüstlük, özveri ve iyilik gibi hem toplumların istediği niteliklere sahip birey olmak hem de yaşam şartlarına uyum sağlayabilmek için gerekli olan pek çok değer ve davranışı kitaplar vasıtasıyla ve çocuk hikâyelerinin öğretici yanından yararlanılarak kazandırılır. Hikâye kitapları, hem çocukta yukarıda saydığımız olumlu özelliklerin kazanılmasına yardımcı olur hem de edebi ve sanatsal temellerin oluşumuna katkı sağlar.

İleti okura yazarın vermek istediği asıl mesajdır. “Kaynağın oluşturduğu içeriğin barındırdığı önerme, düşünce ve duyguların tümüne ileti veya mesaj” denir (Güleryüz, 2002: 161). Diğer bir tanımlamada edebi eserlerde ileti, sanatçının okurlarda oluşturmak istenen duygu ve düşünce birliği biçiminde tanımlanır (Sever, 2008: 140). Çocuk edebiyatı eserlerinde bulunan iletiler, sanatsal bir üslupla yazılmalı, dolaylı ve sade bir dille oluşturulmalı; çocuğun yaşam gerçeklerine uymalı ve gelişim alanlarına olumlu etki etmelidir (Demirel, 2011: 58-59).

Çocuk eğitiminde nitelikli edebi ürünler etkin bir araç rolü üstlenir. Hangi izlekle ortaya konarsa konsun edebi ürünler, çocuğun mutlaka davranış, düşünce ve duygu gelişimini desteklemeyi amaçlar. Çocuk edebiyatı yazarları, okurlarda işlenen izlekler ve verilmek istenen iletiler aracılığıyla çocukta olumlu değişiklikler oluşturmayı amaçlar. Yazarlar bu metinler vasıtasıyla gelecekteki olumlu toplumu inşa etme gayesi taşır. Bu yüzden ülkemizde de nitelikli çocuk edebiyatı eserleri aktarılan iletiler yönünden sık sık incelenmiştir (Akçay ve Baş, 2015; Cesur ve Baş, 2015; Dellal, 2010; Yakar, 2011; Demirbaş, 2012).

Televizyonun yaygınlaşması ve hayatımızda büyük yer kaplamasıyla sadece bizleri değil çocuklarımızı da büyük ölçüde etkilemiştir. Çocuklara yönelik kanallar, çocuk programları ve çizgi filmlerle çocukları kendilerine bağımlı hale getirmeyi başarmıştır. Çocukların gelişim dönemlerinin en önemlisi olan 0-6 yaş aralığında gelişimlerini olumsuz etkileyecek her türlü etkenden onları uzak tutmak gerekir. Bilinçli bir ebeveyn veya eğitimci tarafından kontrol edilemeyen televizyon izleme saatleri, gelişigüzel izletilen programlar ve çizgi filmler çocukların bedensel-duygusal-sosyal-dil gelişimlerine zarar verecektir. Teknoloji çağında yaşarken çocuklarımızı bu ürünlerden kopuk yetiştiremeyiz. Ailenin çocuklarının gelişimi ve yaşını göz önünde bulundurarak izlettikleri kaliteli programların olumlu etkilerinin olduğunu da belirtmek gerekir. Bilinçli bir medya okuryazarlığı ile çocuklarımızın seçici olmalarını, doğru ve yararlı programları ayırt edip izlemelerini sağlayabiliriz. Çizgi film karakterlerine ait hikâyelerin kitaplaştırılması olayı farklı bir boyuta taşımaktadır. Çocuklar sevdiği çizgi film karakterlerinin hikâyelerini okuyarak okuma alışkanlığı kazanabilir. Bu kitaplar olumlu ileti ve değer ediniminde de eğitimci ve ailelerin işini kolaylaştırabilir. Ancak dikkat edilmesi gereken nokta yayın evlerinin ticari kaygı taşımadan çocukları ve çocuk dünyasını göz önünde bulundurarak eserler ortaya koymasıdır. Çocuk edebiyatı eserleri de bu noktada, çocukların dil becerilerini geliştirmede önemli bir araçtır. Çocuklara göre

hazırlanan içeriğiyle hedef kitesinin gelişim sürecine önemli katkı sunar. Çocuk edebiyatında eserler doğrudan öğreticilik taşımamalı; örtük barındırdığı iletiler aracılığıyla çocuğun eğitsel öğrenme sürecine katkıda bulunmalıdır. Çocukların izlediği kahramanları benimsemesi, onlara ait kitapları da okuma ve dinlemeye istekli olması çocuk eğitiminde kitaplaştırılan çizgi yayın kitaplarının önemini arttırmaktadır. Bu araştırmada yapılacak olan tespitler öncelikle öğretmen, aile ve bu alanda çalışacak kişilere bir kılavuzluk yapacaktır. Bu konuda çalışmanın yapılmamış olması da araştırmaya ayrı bir önem katmaktadır. Bu araştırmanın amacı kitaplaştırılan çizgi yayınların aktardığı eğitsel iletileri tespit etmek ve tespit edilen iletileri gruplandırmaktır. Araştırmanın problemi; Kitaplaştırılan çizgi yayınlarda yer alan eğitsel iletiler nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Desen

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmaları belirli bir durumun sonuçlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Nitel durum çalışması bir veya birkaç durumun derinliğine araştırılması esasına dayanır. Bu nedenle bir duruma ait tüm etkenlerin bir bütün içerisinde araştırılması gerekmektedir. Ayrıca ilgili durumu etkileme ya da durumdan etkilenme boyutlarına odaklanılması da gelmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2013.) Araştırmada iç içe geçmiş tek durum deseni kullanılmıştır. Bu desende, tek durumda birden çok birim veya alt basamağın olduğu durumlarda kullanılır. Ele alınan durum çalışması bütüncül bir yaklaşımla tek bir birim olarak incelenir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu çalışmada genel durum olan kitaplaştırılan çocuk kitaplarındaki eğitsel iletiler, tek bir durumu oluşturmaktadır. İletiler başlığının altında yer alan her bir ileti alt kategorisi de iç içe geçmiş tek durumu olduğu için çalışmanın deseni iç içe geçmiş tek durum deseni olarak seçilmiştir.

2.2. Araştırmanın İnceleme Nesneleri

Araştırmadaki inceleme nesneleri Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Canım Kardeşim, Pepe, Leliko hikâye kitaplarından rastgele örneklem yoluyla 14 tane genel ağdan satın alınmıştır; doküman incelemesi yöntemiyle kitaplaştırılan çizgi film kitaplarında bulunan eğitsel iletiler belirlenmiş ve yorumlanmıştır. Kitaplaştırılan çizgi yayınların listesi internetten ve kitapçılardan araştırma sonucunda oluşturulmuştur. 20 tane farklı çizgi yayından kitaba dönüştürülmüş evrenden rastgele örneklem yolu ile 3(Canım Kardeşim, Pepe, Leliko) tanesi seçilmiştir. Bu eserlerden Temin ettiğimiz 14 kitap eğitsel iletilerinin belirlenmesi amacı ile araştırmanın inceleme nesnesi olarak kabul edilmiştir:

Tablo 1. Araştırmada kullanılan hikâyeler ve yayınevleri.

<i>Sıra no</i>	<i>KİTAP BİLGİ FORMU</i>	<i>Yayınevi-Basım Yılı</i>
1	Pepee Yaşasın Tırnak Kesmek- Ayşe Şule Bilgiç(Yerli)	İnkılap-2014
2	Pepee Yaşasın Dış Fırçalamak- Ayşe Şule Bilgiç(Yerli)	İnkılap-2014
3	Pepee Özledim Seni- Ayşe Şule Bilgiç(Yerli)	İnkılap-2014
4	Pepee Farklılıklar- Ayşe Şule Bilgiç(Yerli)	İnkılap-2014
5	Leliko Renkler-Yeşil- Ayşe Şule Bilgiç(Yerli)	İnkılap-2014
6	Leliko Renkler-Sarı- Ayşe Şule Bilgiç(Yerli)	İnkılap-2014
7	Leliko Renkler-Mavi- Ayşe Şule Bilgiç(Yerli)	İnkılap-2014
8	Leliko Renkler-Kırmızı- Ayşe Şule Bilgiç(Yerli)	İnkılap-2014

9	Canım Kardeşim-Dünyayı Dolaşalım-Beyza Akyüz(Yerli)	Portakal Animation-2018
10	Canım Kardeşim-Tavşan Bana Baksana-Beyza Akyüz(Yerli)	Portakal Animation-2018
11	Canım Kardeşim-Mine'nin Uçurtması-Beyza Akyüz(Yerli)	Portakal Animation-2018
12	Canım Kardeşim-Annemize Yardım Edelim-Beyza Akyüz(Yerli)	Portakal Animation-2018
13	Canım Kardeşim-Büyüdüğümde Ne Olacağım-Beyza Akyüz(Yerli)	Portakal Animation-2018
14	Canım Kardeşim-Evimizdeki Misafir-Beyza Akyüz(Yerli)	Portakal Animation-2018

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırılması amaçlanan olgu ya da olgularla ilgili yazılı materyal analizine dayanan araştırmaya doküman incelemesi denir. Nitel araştırmalarda doküman incelemesi hem tek başına bir veri toplama yöntemi olarak kullanılabilir hem de diğer veri toplama yöntemleriyle kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Çalışmanın dokümanlarını kitaplaştırılan çizgi yayınlar oluşturmaktadır. Bu dokümanlardaki iletileri tespit etmek için araştırmacı tarafından her bir hikâye derinlemesine okunmuş ve incelenmiştir. Bu çalışmalar sırasında eğitsel niteliğe sahip olan iletiler kitaplarda tespit edilmiştir. Araştırmacı, belirlenen eğitsel iletileri kategorilere ayırmıştır. Her eserin eğitsel iletileri araştırmacı tarafından alan uzmanı 2 kişi ile kontrol edilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması

Çalışmanın Tablo 1'de belirtilmiş inceleme nesnelere ağdan satın alma yoluyla temin edilmiştir. Kitaplar okunmuş ve incelenmiştir. Kitaplarda tespit edilen eğitsel iletiler birbirleriyle ilişki durumları göz önünde bulundurularak kategoriler oluşturulmuştur.

2.5. Veri Analizi

Çalışmadaki veriler içerik analiziyle değerlendirilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Araştırmada incelenecek 14 kitap araştırmacı tarafından temin edilmiş; eserler birkaç kere okunmuştur. Veri anlamlandırma sürecinde içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. İçerik analizinin asıl amacı, elde edilen verileri tanımlayabilecek kavram ve ilişkiler elde etmektir. İçerik analizinde birbirinin benzeri veriler belirli tema ve kavramlar doğrultusunda ve okuyucunun anlayabileceği bir şekilde birleştirilerek anlamlandırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 227). Çalışmanın başlangıcında hikâyelerdeki eğitsel ileti kategorileri belli olmadığı için çalışma sürecinde içerik analiziyle kategoriler oluşturulmuştur. Eserlerde bulunan iletiler belirlenmiş farklılık ve benzerliklerine uygun bir şekilde tematik olarak kodlanmıştır. Her hikâyenin içeriği analiz edilmiş ve elde edilen eğitsel iletilerin sayısı grafikte gösterilmiştir. Kodlama güvenilirliği sağlamak amacıyla incelenen eserlerden üçü rastgele seçilmiş; bunlar alan uzmanınca kodlanmıştır. Daha sonra alan uzmanları tarafından önerilen görüşler ışığında değişiklik ve düzeltmeler yapılmıştır. Kodlanan verilerin analiziyle bazı kategoriler oluşturulmuştur. Kategorileri şöyle sıralayabiliriz:

- 1) Duygular ve Duyguların İfadesine Yönelik İletiler
- 2) Ahlaki Değerler ve İfadelerine Yönelik İletiler

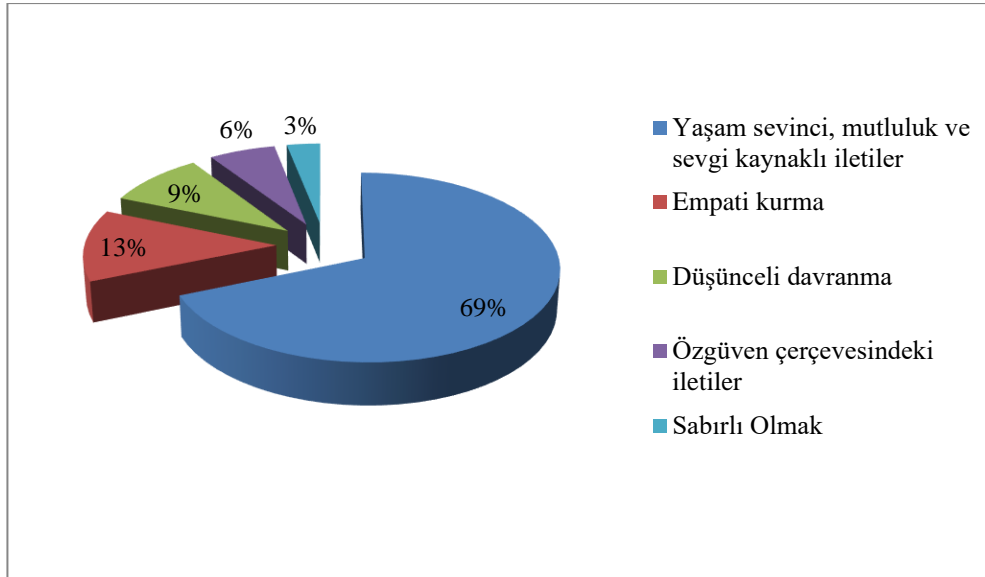
- 3) Sosyal Gelişime Yönelik İletiler
- 4) Bilişsel Gelişime Yönelik İletiler
- 5) Fiziksel Görünümle İlgili İletiler
- 6) Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletiler olarak sınıflandırılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

1) **Duygular ve Duyguların İfadesine Yönelik İletiler:** çocukların duygusal gelişiminde kitap önemli bir uyarandır. Kitapların çocuğu cezbetmesi için, çocukların bazı gereksinimlerini karşılaması gerekir. Bunlardan biri de duygusal gereksinimlerdir. Eserlerde tespit edilen bu iletileri şöyle sıralayabiliriz:

- 1-Yaşam sevinci, mutluluk ve sevgi kaynaklı iletiler (22)
- 2-Empati kurma (4)
- 3-Düşünceli davranma (3)
- 4-Özgüven çerçevesindeki iletiler (2)
- 5-Sabırlı Olmak (1)

Şekil 1. Duygular ve Duyguların İfadesine Yönelik İletiler

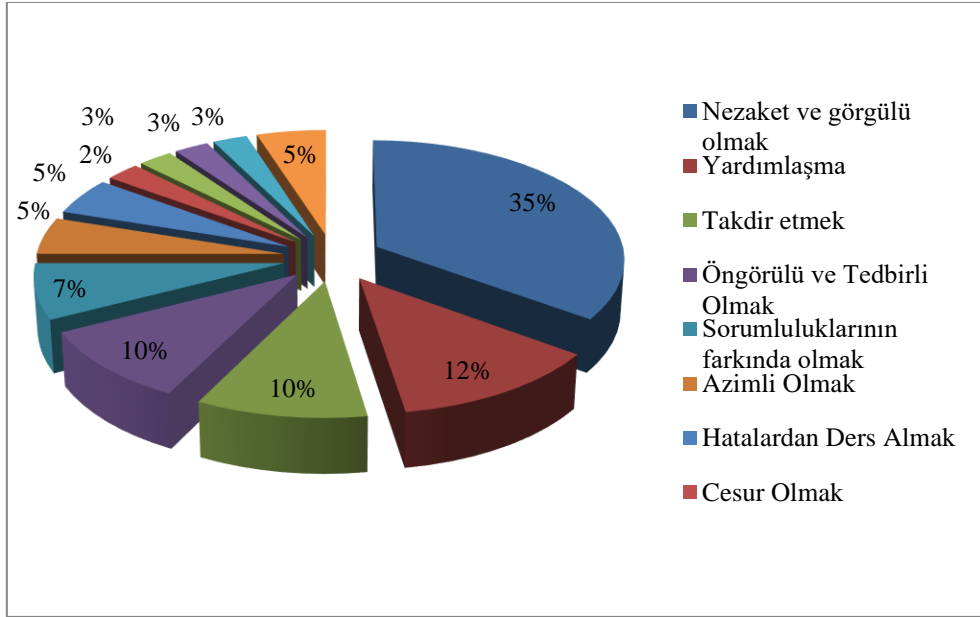
İncelenen kitaplarda sevgi temasının çok işlenmesi duygusal anlamdaki temel gereksinimlerinden birinin karşılanması bakımından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Duygularını sağlıklı bir şekilde ifade edebilen çocuklar sağlıklı bir iletişim kurmayı da başarma becerisine sahiptirler.

2) **Ahlaki Değerler ve İfadelerine Yönelik İletiler:** Okutulan kitapların çocukta olumlu kişilik özellikleri geliştirmesi ve istenen değer yargıları oluşturması beklenir. Eserlerde İşlenen Ahlaki değerleri:

- 1-Nezaket ve görgülü olmak (14)
- 2- Yardımlaşma (5)
- 3-Takdir etmek (4)
- 4-Öngörülü ve Tedbirli Olmak (4)
- 5-Sorumluluklarının farkında olmak (3)
- 6-Azimli Olmak (2)

- 7-Hatalardan Ders Almak (2)
- 8-Çevre ve Doğa bilinci oluşturma (2)
- 9-Cesur Olmak (1)
- 10-Önyargılı Olmamak (1)
- 11-Açıksözlü Olmak (1)
- 12-İyimserlik (1)

Şekil 2. Ahlaki Değerler ve İfadelerine Yönelik İletiler

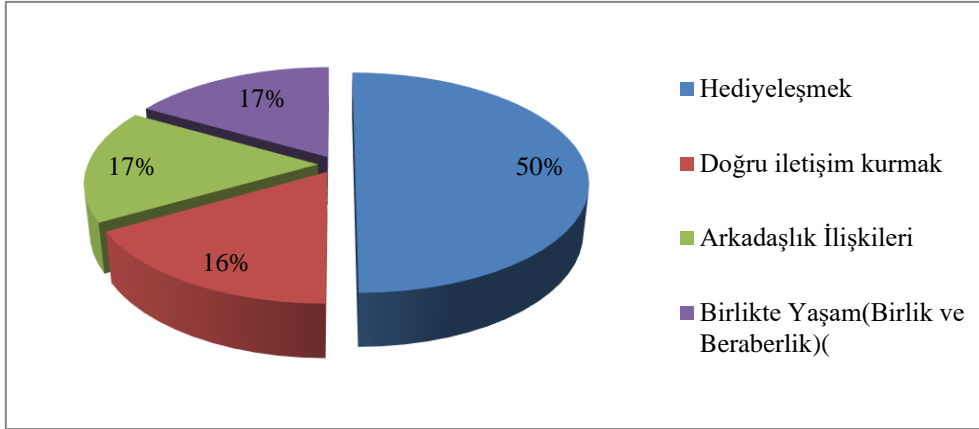

Bulgulardan hareketle ahlaki değer iletilerinin işlenme sıklığının ve ahlaki değerlere ait konu başlıklarının fazla olduğu söylenebilir. Toplumlara ayakta tutan temel niteliklerden biri olan değerlerle donanımlı büyüyen çocukların hayatlarında daha mutlu ve huzurlu olacakları göz önünde bulundurulursa çocuklara bu nitelikte iletiler sunmanın da gerekliliği ortaya çıkar.

3) Sosyal Gelişime Yönelik İletiler: Çocuklarda aile üyeleriyle girilen etkileşimle başlayan sosyal gelişim, akran çevresi ve okulla devam eder. Kitaplarda sosyal gelişime yönelik iletileri:

- 1-Hediyeleşmek (6)
- 2-Arkadaşlık İlişkileri (2)
- 3-Birlikte Yaşam (Birlik ve Beraberlik (2)
- 4-Doğru iletişim kurmak (2) şeklinde sıralayabiliriz.

Şekil 3. Sosyal Gelişime Yönelik İletiler

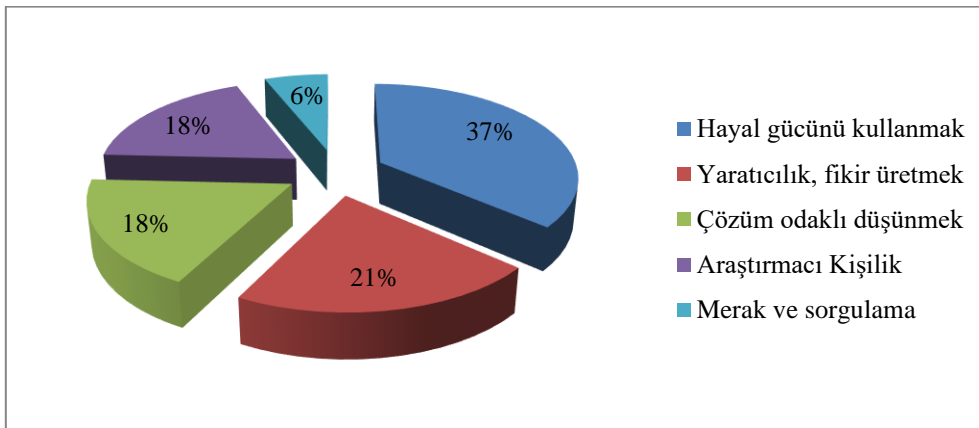

Toplumsal bir varlık olan insan yavrusunun küçük yaştan itibaren sosyal bir çevrede büyümesi olumlu ilişkiler kurmayı başararak grupla yaşamayı öğrenmesi sosyal becerilerle donanmasına bağlıdır. Kitapların ve sunulan iletilerin de bu açıdan çocukların işlerini kolaylaştırması beklenir.

4) Bilişsel Gelişime Yönelik İletiler: Çocukların yaşadıkları dünyayı anlamalarını ve bilgi edinimini sağlayan, zekâ gelişimindeki aktif artışa bilişsel gelişim denir. İncelenen kitaplarda çocukların zihinsel gelişimlerine katkıda bulunabilecek bazı etkinlik, uygulamalar verilir ve çocuklara hayal kurmalarını öğütlenir.

- 1-Hayal gücünü kullanmak (12)
- 2-Yaratıcılık, fikir üretmek (7)
- 3-Çözüm odaklı düşünmek (6)
- 4-Araştırmacı Kişilik (6)
- 5-Merak ve sorgulama (2)

Şekil 4. Bilişsel Gelişime Yönelik İletiler

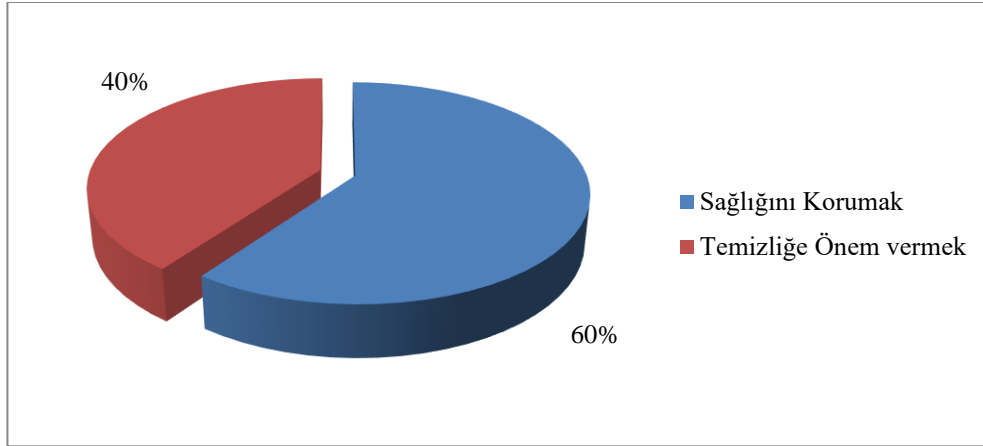
Akıl ve bilimsellik küçük yaşta çocuklara kazandırılması gereken vasıflardandır. Ülkelerin geleceğini kurtaracak küçüklere önce hayal kurduracak, yaratıcılıklarını geliştirecek sonra da onların merak ve araştırmacı kimlikleriyle çözüm odaklı düşüncelerini sağlayacak olan kaynaklardan biri de çocuklar için kaleme alınmış kitaplardır.

5) **Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletiler:** Ailede temeli atılan öz bakım becerileri çocukların sağlıklı büyüme ve gelişmesi için gerekli koşullardandır. Çocuk büyüyünce çevre faktörü de bu öğrenme sürecine dâhil olur. Öz bakım becerileri çocuklar tarafından hem taklit yoluyla hem de gözlemlerle öğrenilir. Edebî eserlerde öğretici olmama şartıyla bu konulara yer verilebilir.

1-Sağlığını Korumak (3)

2-Temizliğe Önem vermek (2)

Şekil 5. Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletiler

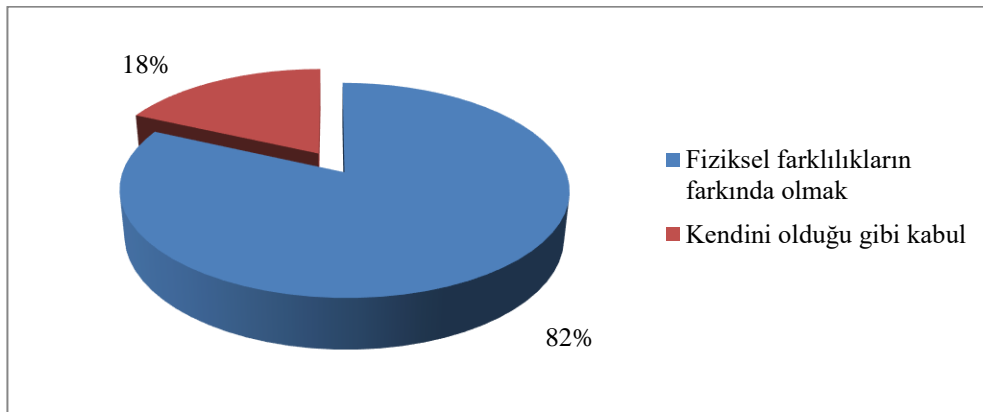
6) **Fiziksel Görünümle İlgili İletiler:** Fiziksel görünüş çocuklar için de önem arz eder. Özellikle okul öncesi eğitimde çocuğun kendisine ve başkalarına ait bedensel farklılıklarının farkında olup bu farklılıklara olumlu bir bakış açısı geliştirmelerini sağlamak amaçlanmaktadır. Fiziksel görüntüye ait bazı özelliklerdeki eksiklik veya farklılık eserlerde olumsuz bir bakış açısıyla aktarılırsa çocuklarda dış görünüşle ilgili özgüven eksikliğine ve kötü hissetmeye neden olabilir.

Kitaplarda fiziksel görünümle ilgili iletiler:

1-Kendini olduğu gibi kabul (2)

2-Fiziksel farklılıkların farkında olmak (9)

Şekil 6. Fiziksel Görünümle İlgili İletiler

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çocukların ulusal ve evrensel değerler edinmesi, toplumla uyumlu yaşayabilmesi, doğaya ve hayvanlara duyarlı olması, kişisel gelişimini gerçekleştirmesi açısından okunan kitaplar çok önemlidirler. Çocuk kitapları bu görevleri minik okuyucularına aktardığı eğitsel iletiler yoluyla sunar. Eserlerdeki bu iletiler böylece çocuğun sağlıklı gelişimine katkı sağlar. İncelenen eserlerde eğitsel iletiler yaşantılar yoluyla iletilmiştir. Öykülerde genel olarak, bu iletiler okuyuculara örtük bir şekilde dolaylı bir anlatım dili kullanılarak ve esere yayılarak öğüt vermeden yazılmıştır. Eserlerde eğitsel iletiler, okul öncesi çocukların gelişim özelliklerine dikkat edilerek işlenmiştir. Öykülerde çocukların anlayabileceği durum ve yakından tanıdığı kişiler kullanılmıştır. İncelenen 14 hikâyede 133 eğitsel ileti tespit edilmiştir. Bu iletilerin 32 tanesi Duygular ve Duyguların İfadesine Yönelik İletiler, 38 tanesi Ahlaki Değerler ve İfadelerine Yönelik İletiler, 14 tanesi Sosyal Gelişime Yönelik İletiler, 33 tanesi Bilişsel Gelişime Yönelik İletiler, 11 tanesi Fiziksel Görünümle İlgili İletiler ve 5 tanesi de Öz Bakım Becerilerine Yönelik İletilerden oluşmaktadır. Eserlerde en çok Ahlaki değerlere yönelik iletilere yer verilmiştir; bunu sırayla, Duygular ve Duyguların İfadesine yönelik iletiler, Bilişsel gelişime yönelik İletiler, Sosyal gelişime yönelik iletiler, Öz bakım becerilerine yönelik iletiler ve Fiziksel görünümle ilgili iletiler takip ediyor. Barış (2011) çalışmasında incelenen çocuk kitaplarında insani değerlere, sevgiye doğa ve hayvan sevgisine yönelik iletiler tespit etmiştir. Çalışmamızla ortak iletilerin bulunması da çalışmamızı destekler niteliktedir. Işık (2017) tarafından yapılan çalışmada sevgi Duygu ve düşüncelerin ifadesine yönelik eğitsel iletiler kategorisi biçiminde gruplandırılmış ve incelenen eserlerde en sık karşılaşılan ikinci kategori olmuştur. Bu noktada çalışmamızla örtüşmekte ve bir birini desteklemektedir.

Çizgi filmlerde yer alan değerler ve iletileri inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Yorulmaz (2013a), araştırmasında Caillou çizgi filmini incelemiş ve incelemesinin neticesinde değerlere yönelik görsel ve sözel iletiler tespit etmiştir. Yorulmaz (2013b) bir diğer araştırması da Pepee çizgi filmi hakkındadır. Araştırmasında Pepee karakterinin olumsuz davranışlarının Şuşu ya da diğer karakterlerin sözel ifadeleri veya rol model olmaları ile ikna olması ve olumsuz davranışlarından vazgeçmesi şeklindedir. Çalışmamızda incelenen Pepe karakteri de Diş fırçalama, tırnak kesme ve bireysel farklılıklara saygı konularında olumlu iletiler ile bilinç kazandırılmak istenmiştir.

Yağlı (2013), araştırmasında nitelikli çizgi filmlerin çocukların sosyalleşmesine imkân sunacağını ve çocuklarda olumlu davranışların kazandırılmasına katkı sağlayacağını belirtmiştir. Niteliksiz ve pedagojik açıdan herhangi bir değeri olmayan çizgi filmlerin ise çocukların gelişiminde olumsuz etkiler neden olacağını vurgulamaktadır. Yağlı'nın vardığı sonucu çalışmamızdaki sonuç ile bağdaştırmak mümkündür. Nitelikli çizgi filmlerin olumlu katkısını nitelikli çizgi filmlerden uyarlanan çocuk kitaplarında görmek mümkün olacağı gibi niteliksiz çizgi filmlerden kitaplaştırılan yayınların da çocukların gelişimini olumsuz etkileyeceği ortaya çıkmaktadır.

Çizgi filmlerden kitaplaştırılan eserlerin çocuklara aktardığı iletiler gelişim basamakları ve yaşları gözetilerek ticari kaygı duymadan hazırlanırsa hem çocuklara faydalı olur hem de aile ve öğretmenler tarafından tercih edilebilir. Eserler yaş gruplarına uygun biçimde evde aileler tarafında veya okullarda

öğretmenler tarafından kullanılabilir. Benzer yapıdaki kitapların iletileri incelenip literatüre kazandırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akçay, S. ve Baş B. (2015). Samet Behrengi'nin hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(3), 77-90.
- Arseven, T. (2005). Mesaj açısından çocuk kitapları. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)*. 9 (104-105), 42-52.
- Barış, G. (2011). Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanlarındaki Eğitsel İletiler. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Cesur, E. ve Baş B. (2015). Mavisel Yener'in çocuklara yönelik öykülerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(3), 64-76.
- Dayıoğlu, G. (2000) "Çocuk Kitaplarında Eğitsellik", I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Bildirileri, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayınları, Ankara.
- Dellal, M. (2010). Çocuk edebiyatında öykü türünün çocuğun kavram gelişimine etkileri üzerine bir Araştırma (Gülten Dayıoğlu örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Demirbaş, T. (2012). Çocuk edebiyatı eserlerinin 6. sınıf öğrencilerinin karakter gelişimine etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Demirel, Ş. (Editör). (2011). *Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı*. (2. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Gülyüz, H. (2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Işık, M. (2017). Karakter Eğitimi Açısından Mevlana İdris Zengin'in Hikaye ve Masallarında Eğitsel İletiler. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. (5. Basım). İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Şimşek, T.(2002). *Çocuk Edebiyatı*, Rengârenk Yayınları, Ankara.
- Yağlı, A. (2013). Çocuğun Eğitiminde ve Sosyal Gelişiminde Çizgi Filmlerin Rolü: Caillou ve Pepee Örneği, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (10), 707-719.
- Yakar, Y. M. (2011). Mustafa Ruhi Şirin'in Türk çocuk edebiyatındaki yeri ve eserlerinin eğitsel değeri üzerine bir inceleme. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2003). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yorulmaz, B. (2013a). Din ve Değerler Eğitimi Açısından Caillou Çizgi Filminin Değerlendirilmesi. *Diyanet İlmî Dergisi*, 49(3), 127-143.

Yorulmaz, B. (2013b). Pepee izgi Filminin Din ve Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 24(6), 438-448.